

سبب است در قلاب هالایوود

روح الله زمزمه

سرشناسه : زمزمه، روح الله، ۱۳۵۸
 عنوان و نام پدیدآور : سیاست در قاب هالیوود / روح الله زمزمه.
 مشخصات نشر : کرج: انتشارات مینو، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری : ۴۵۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۴۴۷-۲-۲
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه
 موضوع : سینما - ایالات متحده - جنبه های سیاسی
 موضوع : Motion pictures - Political connects - United States
 رده بندی کنگره : PNI۹۹۵/۹
 رده بندی دیویی : ۷۹۱/۴۳۶۵۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۶۰۷۴۸۷۰

سیاست در قاب هالیوود
 روح الله زمزمه
 طرح جلد:
 لیتوگرافی و چاپ: ترانه
 چاپ اول: سال ۱۳۹۹
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۴۴۷-۲-۲
 قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان
 حق چاپ محفوظ است
 تلفن: ۰۹۱۲۴۶۲۹۸۱۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
۹	فصل اول - زندگی و ریاست جمهوری ج.ا.ا.ف. کندی
۳۳	فصل دوم - کلینتون و مونیکا لویینسکی (مونیکا گیت)
۵۹	فصل سوم - واترگیت - عمق رسوایی
۸۱	فصل چهارم - مک کارتیسم (ماجرای سناتور جوزف مک کارتی)
۱۰۹	فصل پنجم - جنگ کوبا و نبرد خلیج خوک ها
۱۲۷	فصل ششم - مافیای سیاسی اقتصادی امریکا
۱۴۷	فصل هفتم - جنگ سرد
۲۰۹	فصل هشتم - ایران گیت - ماجرای مک فارلین
۲۲۷	فصل نهم - جنگ ویتنام
۲۴۷	فصل دهم - کودتای ۲۸ مرداد
۳۲۷	فصل یازدهم - سازمان سیا
۳۶۹	فصل دوازدهم - نبرد پرل هاربر و بمب اتم
۳۸۹	فصل سیزدهم - تبعیض نژادی
۴۲۳	فصل چهاردهم - جنگ عراق

سینمای سیاسی هالیوود - به عنوان قطب برنامه سازی تصویری آمریکا، مجموعه‌ای از شرکت‌های سودآور آمریکایی است که از آغازین سال‌های ظهور صنعت سینما، در دگرگونی هالیوود به تولید فیلم‌های سینمایی پرداختند، اما به مرور زمان، نام آن معادل تمامی صنعت سینمای آمریکا شده است. هالیوود - همواره ابزاری آسان در دست حکومت‌ها و دولت‌های مختلف روی کار آمده در آمریکا (چه دموکرات و چه جمهوری خواه) بوده است تا خواسته‌ها، بدنه‌ها و مواضع خود را به طور آشکار یا اغلب غیرمستقیم و اصطلاحاً زیرپوستی به مخاطب انتقال دهند.

البته که می‌توان گفت هر فیلمی سیاسی است. این است که اینستا که ایدئولوژیک است. اما در معنای زیر ساختاری، نیاز هست که زیبایی‌شناسی آن فیلم‌ها از دل آن واقعه سیاسی بنا شده باشد. پیش از این که ما "سینمای سیاسی هالیوود" را (در حد امکان و به اجمال) تاریخ‌نگاری مرحله به مرحله کنیم، ابتدا ببینیم آیا می‌شود یک تعریف دقیق از این نوع سینما و مؤلفه‌های اصلی‌اش ارائه داد؟ اساساً فیلم‌هایی از این دست که می‌توانند به درستی، بار مضمونی خود را اجرا کنند نقش ماندگارتری داشته باشند چه ویژگی‌هایی را دارا هستند؟ برای مثال هنوز بعضی‌ها از فیلم "پیروزی اراده" اثر لنی ریفنشثال، به لحاظ قاب‌ها، بصری‌اش دفاع می‌کنند و متقابلاً بعضی‌ها می‌گویند وقتی شما به یک فیلم سیاسی نزدیک می‌شوید، لزوماً باید تفکر و دیدگاه خودتان و جهان‌بینی سازنده‌اش را در نظر بگیرید.

البته که کارگردان نیز مانند هر کسی - نسبت به مسائل سیاسی پیرامون خودش - مانعی دارد اما وقتی می‌خواهد در مورد رخدادی فیلم بسازد، در مرحله نخست نباید آن مواضع را در ساخت فیلم دخیل کند و بی‌سر باشد. متوجه باشید که فیلم از لحاظ کمال فرمی و طرح موقعیت‌های انسانی بنیادی‌تر تا چه اندازه موفق خواهد بود زیرا اینها ارزش و ماندگاری یک فیلم را تعیین می‌کند. اما از سوی دیگر زیبایی‌شناسی خالص هم جواب نمی‌دهد زیرا فرم و مضمون یک فیلم در یک کشش و واکنش متقابل قرار دارند و کارگردان باید نشان دهد یک فیلم متأثر از شرایط سیاسی جامعه خود را چگونه به نمایش می‌گذارد.

اکثر فیلمسازان سیاسی به طرز قاطعی سعی دارند عقاید سنتی در سینمای سیاسی را که در بهترین شکل خود اصلاح‌طلبانه و در بدترین شکل تنها نمایشی گمراه کننده برای مخاطب است را مردود جلوه دهند. همه توان فیلمساز به کار گرفته می‌شود تا اثبات کند که استعمار از خود ما زاده شده و این تفکر چون برملا می‌شود، حالتی ویرانگر دارد و واقعیتی پرتیش و زنده را برای جذب حقیقت، در هر حالتی

فراهم می‌سازد. مثلاً سینمای نوآر، سعی دارد تا اکثریت مردم را نسبت به شرایط موجود آگاه سازد و با ابزار زیبایی‌شناسی و اقتصاد سینمایی، به مبارزه علیه فیلم‌های جهان غرب که توسط نظام سرمایه‌داری تولید شده است، اقدام نماید.

در اینجا سؤال اصلی همیشه اینگونه مطرح می‌گردد که آیا امکان دارد افق‌های سینما خارج از محدوده تأثیر هالیوود در کشورهای مختلف تولید شود؟ با توجه به این که فرهنگ هالیوود به فیلم‌های تولیدی، خصلتی بخشیده که بدون تردید می‌توان آن را پدیده‌ای «آمریکایی» نامید.

یک سینماگر، مثل هر «مردم‌نگری» اگر بخواهد کارش را با سیاست در آمیزد در بدو ورود با یک دوراهی روبرو می‌شود؛ دو راهی با دو مقصد کاملاً متفاوت و متضاد؛ تبلیغ یا انتقاد. فیلمسازی که راه تبلیغ را انتخاب می‌کند، فیلمی می‌سازد در خدمت دیدگاه‌ها و پروپاگاندای قدرت سیاسی حاکم. فیلمی سفارشی و تابعی بر منابع مالی دولتی که از مواضع و اقدامات حاکمان دفاع می‌کند و سعی می‌کند مردم را وادارد این مواضع و اقدامات را بپذیرند و تحسین کنند. مثالش برخی از فیلم‌های ساخته شده در شوروی سابق است یا بعضی از فیلم‌هایی که در دهه ۱۹۳۰ در مدح و تبلیغ عقاید شیست‌های آلمانی و ایتالیایی ساخته شدند.

اما در نقطه مقابل، با فیلمسازی طرف هستیم که مسیر مخالف، یعنی «انتقاد» را انتخاب می‌کند. انتقاد از کجروی‌ها و مواضع غیر مردمی قدرت حاکم، او نه تنها با قدرت مداران سازش نمی‌کند بلکه تلاش می‌کند نتایج نظرات و اقدامات غلط آنها نظیر استبداد و اختلاف طبقاتی و تبعیض و نابرابری‌های اجتماعی را نقد کند و بر معضلات مردم بگذارد و حقوق شهروندان را گوشزد کند. برخلاف فیلمساز رسته تبلیغ، هدف وی نه کمک به حاکمان که یاری رساندن به حکومتان است.

سینماگر منتقد، برخلاف فیلمساز پروپاگاندا، که از پادشاهیایی که قدرت در اختیارش می‌گذارد بهره‌مند می‌شود، کم و بیش با مشکل مواجه بوده و باید بابت مواضع منتقدانه اش هزینه بپردازد. بسته به جایی که هست، ممکن است برای گرفتن مجوز، تهیه یا اکران و پخش فیلمش با مشکل روبرو شود، خانه‌نشین شود یا گاه هزینه‌های سنگین برای پرداخت کند. برای مثال، در دهه ۱۹۵۰ و در جریان حرکت موسوم به مک کارتیسم، بسیاری از فیلمسازان دگراندیش یا از سینمای آمریکا، مان رانده شده یا از امکان فیلمسازی محروم شدند. بسیاری از سینماگران آزادیخواه شوروی سابق هم سرنوشتی مشابه داشتند. این را هم باید اضافه کرد که انتخاب مسیر تبلیغ یا انتقاد صرفاً مختص کارگردانان نیست و همه دست اندرکاران سینما از فیلمنامه‌نویس گرفته تا ریژر غیره را در بر می‌گیرد؛ هر آن کس که دارای دیدگاه و استقلال شخصیت است و نسبت به خود و دیگران احساس مسئولیت می‌کند را شامل می‌شود.

در این میان هر چقدر که فیلم‌های سیاسی به موضوعات سیاسی معاصرتری بپردازند، خلق درام در فیلم سخت‌تر می‌شود، چرا که شاهدان عینی، فیلم را بر اساس واقعیتی که در خلق آن نقش داشتند، می‌سنجند و روایت فیلمساز را مورد نقد قرار داده و آنها را منتسب به جریان‌های سیاسی مختلف می‌کنند تا فیلم را خارج از دایره سینمایی، به لحاظ محتوایی و در یک نقد فرامتنی زیر سؤال ببرند. این یعنی

واقعیت در فیلم‌های سیاسی بر روی درام سوار است و قصه از دل واقعیت بیرون می‌آید. این ادبیات و گزاره‌هایی بیان شده برای مخاطب کاملاً آشناست، ولی همه واقف هستیم که در سینمای جهان "سینمای سیاسی" وزن قابل ملاحظه‌ای دارد. در سینمای جهان می‌توان فیلم‌های صریح و روشن سیاسی را نام برد که سوژه اصلی آنها سیاست است؛ سیاست اعم از سیاستمداران تا نقد نظام سیاسی تا نمایش اعتراض‌ها و شورش‌های مردمی به تصمیمات سیاستمداران که زندگی آنها را تحت تاثیر قرار داده است. این فیلم‌ها عموماً مورد استقبال مخاطبان هستند و بعد از بحث نیز توانستند در جامعه باب گفتگو را در مورد موضوع مورد پرداخت فیلم باز کنند. در ادامه این گزارش نگاهی به چند فیلم مهم از سینمای سیاسی جهان داریم؛ آثاری که برخی از آنها در زمره بهترین فیلم‌های تاریخ سینما قرار می‌گیرند.

کتاب حاضر گزیده‌ای است از مجموعه تحقیقاتی که در طی سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ به انجام رسیده است و البته می‌تواند شامل جلد دومی هم باشد که بررسی وقایع و فضاها، سیاسی اخیر بپردازد. این مجموعه غالباً به فیلم‌های مشهور تاریخ سینما و وقایع مهمی در تاریخ امریکا پرداخته است که پیش از این، کمتر به آنها به عنوان یک پرونده سیاسی - هنری نگریسته شده است. در این کتاب سعی شده است تا حد امکان کلیه ارجاعات تاریخی و سینمایی با ذکر منبع و مأخذ صورت گیرد و از بیان روایات غیرمعتبر یا مغرضانه خودداری شود. همچنین واقف هستیم که متن کتاب سلباً شامل وقایع و ایراداتی خواهد بود که پیشاپیش از محضر بزرگان این عرصه و خوانندگان موشکاف علاقمند، پوزش می‌طلبیم. البته این کتاب نیست که هر جا روایتی به مذاق برخی خوش نیامد، لزوماً در آن بخش از کتاب حتماً اشتباهی در روایت یا نقد، روی داده باشد.

همچنین در بیان روایت‌های تاریخی کتاب کوشش شده است تا از مناسبات قضاوت - تا آنجا که ممکن بود - فاصله گرفته و اصل وقایع بدون هرگونه دراماتورژی و تحریف ارائه شود. در اکثر قریب به اتفاق روایات، این ذات وقایع (مبتنی بر حقیقت) بوده است که درام روایت را پیش برده است. در بخش نقد فیلم‌ها، می‌شد به آثار بیشتری توجه داشت که با توجه به محدودیت تک جلدی بودن کتاب، از ذکر آنان صرفه نظر شد.

در اینجا بر خود لازم می‌دانم از زنده یاد علیرضا احمدزاده - منتقد، مدرس و تئاتر - سینما (۱۳۹۰-۱۳۳۸) - یاد کنم که در طول حیات پربار خود، آنگونه که باید شناخته نشد و قدر ندید. پژوهشگر نازنینی که در طول سال‌های رفاقت و همکاری از او بسیار آموختم، و امیدوارم تا شاید رسم ادب را در برابر این یار سفرکرده که نخستین آموزگار جدی من در هنر سینما و هنر بود، ادا کرده باشم.